

d'un mot que sembla haver designat primer petits patacos rústics de gent colonial), és invertir els termes partir del mot local *tràmpol* per explicar-ne un d'usat des de l'Ebre fins al Roine; i amb altres coses inseparables, fins a Alacant i fins a Biscaia i fins a l'Engadina: és clar que escau explicar *tràmpol* com a alteració de *tràngol*, i no pas a la inversa.

En efecte, a la Baixa Engadina, encara que amb escassa extensió, hi ha *antrànguel*, *intr-*, com a adjectiu i subst., amb el sentit de 'molest', 'entrebanc' («hinderlich, Hindernis»): *tü n'est be antrànguel* 'no fas més que molestar-me' (*Dic. Rum. Grischun*), ben comparable amb els nostres *moure* o *donar tràngol* 'posar obstacles, causar preocupacions (a algú)', *passar un tràngol* 'tenir greus contrarietats durant un temps', *tràngol* en general 'trastorn greu, tumult anguniós'. Com explico en la nota de 1946, a l'Engadina *-ànguel* pot sortir de *-aungl* < *-angl* (cf. ANGÉLUS > engad. *ànguel*, Mustair *ànggal*, Tumlischa *àngual*), i *an-/in-* és la preposició 'en' aglutinada. També aquí, doncs, veiem una cosa relacionada, però sense lligam geogràfic: fa l'efecte d'una prada inundada, amb aires de mar, i illots esparsos d'un antic terreny avui tapat, d'una antiga àrea contínua, avui esbocinada i dislocada.

La pista que sembla més certa és la que ho lliga amb el mall. *estrangolar* 'acorar-nos (un dolor)' (*sa pena l'estrangola*), evidentment sortit del ll. STRANGULARE; com cito a ESTRANGULAR, hi ha *estrangolar* parlant del dimoni referit a un pecador penitent. Tal com hem vist més amunt *trangolir* alternant amb *trangolar*; i d'altra banda *estrangolir* 'engolir' en Pere Martines, també tenim *estrangolar-se* i *estrangolir* per 'migrar-se de fam', l'un en StVicentF, l'altre en el *Curial*. I la possibilitat fonètica de lligar-hi *tràngol* està confirmada (en contra-prova) pel subst. *Estràngol*, que com a NL designa un congost, un «escanyall», a l'alta Vall de Camprodon (*EntreDL*); i que ja figura en el *Dicc. de Rims* de JMarc, de 1371, com a cas de «rima fènix» (terminació única, sense rim possible, n.º 1642).

En efecte: del punt de vista formal és concebible que *d'estrangolar* es vagi extreure *trangolar* 'engolir', com sigui que *es-* feia l'efecte d'una negació, i per tant *trangolar* prenia el significat de 'fer el contrari del qui estrangula'. I també és ben concebible formalment que de *trangolar* s'extragués *tràngol* com a postverbal, tal com hi ha *terra-trèmol*, format sobre *tremolar*; *tèrbol* al costat de TURBULARE; *gàrgol*, *-ola*, GARGULARE; *poixèvol* / *poixevolar*, *llossol* / *llossar*, *frígola* / *freigolà* (FARIGOLA): postverbals amb accent retracte, a la manera de *rossèc*, *tràfec*, *càrrèc*, *xàfec* etc.

Però, acceptant la motivació de tot això, resten dos aspectes que no convencen. ¿Per què una creació de tan vasta extensió romànica, i amb detalls en part contradictoris, partint d'una gènesi anòmala com la de STRANGULARE? I l'evolució semàntica resta complicada i obscura.

Ens convencerem més si desentrem, en el fons de tot, un vell focus germànic, si bé alterat vàriament, en els ambients varis, pel xoc amb els elements romànics.

I això és el que trobo llegint l'antiga literatura en llengua d'oïl: en la qual topem, força sovint, el verb *tàngoner* 'destrènyer, acorar, dar pena', 'cuitar, empènyer, incitar'.

Per exemple, en Pierre de Nesle (Arràs, mj. S. XIII): «car bien perçut que li dus sot ['bé s'adonà que le duc sabia'] / l'amor, que li chevaliers ot; / tant le blangi e *tangona*, / que li dus si s'abandonna ['que el duc cedí fins a'] / que la verité l'en descuevre» (ed. Jordan, v. 462, *RFgn.* xvi, 751, 756). Godefroy en dóna bastants exs., des de c. 1180 fins a mj. S. XIV; sobretot en textos picards, i del Nord est en general: amb el sentit de «presser», i alhora «tourmenter», en *Jeux Partis*, la *Prise de Defur* etc.; i un o dos en el sentit d'«esperonar (un cavall)» (en Gui de Cambrai, c. 1190) (veg. també FEW XVII, 306a).

Aviat s'endevinà que aquí hi havia un mot germànic; ja Behrens, M-Lübke (*REW*, 8560) i d'altres van veure que era un mot teutònic, de la família de l'al. *zange*/angl. *tong* 'tenalles', amb el significat bàsic d'«atenallar»; i és mèrit de Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, 165), i de Bertoni (*L'elemento germ. n. l. it.*, 206), haver trobat la demostració acomplerta, amb l'assenyalament de les antigues arrels del mot francès en el dret foral germànic, i la seva difusió fins als dialectes de l'alta Itàlia.

En les lleis bàrbares dels Ss. VI-VII apareix sovint el v. *tanganare* «interpellare», «sommen qqn. en justice»; i el substantiu *tanganum* «ipsa interpellatio judiciaria». En la Llei Sàlica, i el seu pacte, es llegeixen frases com «vos *tangano*, ut mihi et isto legem dicatis», «ego vos *tangano*, usque dum vos inter me et contra causatorem meum, legem judicetis»; o, en la *Lex Ripuària*: «constituimus, ut hominem regium --- interpellatum in iudicio non *tangaret*» [sic? Du C.]; i el substantiu, p. ex. en la *Ripuària*, «servi autem ecclesiarum --- in iudicio respondeant, et sacramenta absque *tanganum* conjurent» (més cites en Du C. VIII, 27a, b). El qual defineix Gamillscheg «die gesetzmässige Nötigung zu einer Erklärung vor Gericht».

La base frànica estava, sens dubte, en el substantiu, que hi significava 'tenalles', el qual degué ser pan-germànic, segurament amb una forma flexiva alternant TANGA(N)/TANGO(N); com passa en els mots d'aquesta estructura. En efecte, és mot comú a tot el germànic, i documentat en la major part dels seus dialectes antics: b.-al. ant. *tanga*, neerl. mj. *tangbe*, frisó ant. *tange*, ags. *tonge*, a.-al. ant. *zanga*, esc. ant. *tong* f. (gen. *tangar*); i pertanyent a l'arrel indoeur. DNK- 'mossegat' (gr. δάκνω); veg. Graff, *Althochdt. Sprachschatz* v, 433, 680; Kluge, *Dt. Et. Wb.*, s. v. *zange*. Per això endevino, doncs, que el mot degué ser romanitzat amb terminació oscil·lant entre TANGANARE (la documentada en les lleis) i *TANGONARE, que és la que deixà més descendència romànica: no sols el fr. ant. *tangoner*, sinó també bergamasco *tangognà* 'rondinar, mostrar-se sorrut', trèntf *tanghenar* 'tenir renyines, barallar-se'.

Però aquest mot amb les seves dues nasals, ben recolzada la primera; i la segona, flaca, pel seu caràcter intervocàlic, estava atraient-se de pertot el llamp